

geweest zijn, want moeder zegt, hij moet in de kamer geweest zijn, toen zij lag te slapen". Wanneer men nu bedenkt, dat moeder alleen maar een veronderstelling kon uitspreken en later zich voor die veronderstelling beriep op de zoogenaamde waarneming van haar kind, dan zien we, op welke gevaarlijke manier hier een kindergetuigenis grond voor een aanklacht zou kunnen geweest zijn. Het slot van het geval was trouwens, dat ook op vele andere punten en om meer andere redenen het getuigenis van dezen jongen als onbetrouwbaar moest worden afgewezen.

Voorts wordt een onderzoek ingesteld naar de z.g. "Randerlebnisse", die ik vroeger noemde, doch waaromtrent ik te dezer plaatse niet meer kan zeggen.

Ten slotte moet het kind het verhaal vertellen, in omgekeerde volgorde der feiten, zooals we straks zulks reeds aanduiden. Dit onderzoek eindigt met de grootste voorzichtigheid te geschieden, en alleen een vrij lange ervaring stelt den onderzoeker in staat, dit deel van het onderzoek op de juiste wijze te leiden en er de juiste conclusies uit te trekken. Immers wanneer een kind een verhaal in omgekeerde orde moet vertellen, gaat het meestal wat stroever, dan andersom, d.i. in de gewone orde. Maar toch zijn er enkele kenmerkende verschillen tusschen het in die omgekeerde orde vertellen van het werkelijk beleefde, dan wel van hetgeen werd gefantaseerd of naverteld. Oorzaak hiervan is, dat het kind bij het belcélde de lijn kan vasthouden van hetgeen het zelf deed en zulks is bij de reproductie van het verhaal stellig te merken. Doorstaat het kind ook die proef, dan kan met zekerheid worden gezegd, — indien elders ook geen enkele aanleiding tot twijfel rees — dat het getuigenis van het kind betrouwbaar is.

Natuurlijk is de werkelijkheid van het onderzoek altijd nog even ingewikkelder dan ik het hier kan beschrijven; immers de psycholoog-paedoloog is met zijn persoon in het onderzoek; tenslotte schuilt ook hier het geheim van het werk in het kunnen, niet enkel in het kennen.

Het volledige onderzoek naar de betrouwbaarheid van een getuige duurt zeker ongeveer tweemaal twee uren, soms evenwel veel langer. Er is in het paedologisch instituut wel eens een onderzoek ingesteld naar de betrouwbaarheid van één kind-getuige, dat meer dan tien uren in beslag nam, doch natuurlijk zijn ook dergelijke gevallen weer uitzonderingen.

Het is evenwel gelukkig, dat dit onderzoek met de uiterste nauwgezetheid geschiedt. Immers zoowel de handhaving van de heiligheid van het recht, als de eere en de vrijheid van een onschuldig mensch kunnen ervan afhangen.

Ik houd mij overtuigd, dat de inhoud dezer artikelen voldoende het „opschrift" rechtvaardigt!

Mr D. W. O. A. SCHUT.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Een merkwaardige levensloop.

(C. F. Andrews.)

De bekende Engelsche zendeling in Britsch-Indië, C. F. Andrews, heeft op aandrang van vrienden uit Engeland en Amerika een levensbeschrijving van zich zelf gegeven onder den titel: Wat ik aan Christus te danken heb. Het is een merkwaardig boek, gelijk ook het leven van dezen man merkwaardig is.

Geboren uit Irvingiaansche ouders, werd hij in deze sectarische omgeving streng opgevoed, terwijl de verwachting van een spoedige wederkomst van Christus op heel het leven een stempel zette. Na bangen strijd breekt hij tenslotte met den godsdienst zijner ouders en sluit hij zich aan bij de High-Church der Anglicaansche kerk. Op ruim dertigjarige leeftijd gaat hij voor de Cambridge Mission als zendeling naar Britsch-Indië. Hij beweegt zich daar heel sterk op sociaal terrein, gaat naar Zuid-Afrika om Gandhi te helpen in diens strijd ten behoeve van de Indische koelies aldaar, en als hij in Indië terugkomt breekt hij na weer veel innerlijken strijd met de Anglicaansche kerk, laat de Cambridge Mission los en sluit zich aan bij Rabindranath Tagore te Santiniketan.

Deze weinige woorden geven niet eens het leven van Andrews in vogelvucht weer, en doen zeker niet de beteekenis van dit leven uitkomen. Het is echter de moeite waard om van dit leven kennis te nemen, wat door zijn zelfbiografie ons gemakkelijker gemaakt wordt.

Men kan op tweevoudige wijze over dit boek oordeelen.

Allereerst prikkelt bijna elke bladzijde tot tegenpraak. Andrews is van een anderen geest als wij; ik bedoel niet zoozeer, dat hij niet-gereformeerd is, maar hij is mysticus, hij heeft gezichten, visionen, hij leeft zeer sterk op indrukken en staat op een zelfde standpunt als de aanhangers van het „inwendige licht". Dat wil ook weer niet zeggen, dat hij zich met de werkelijkheid rondom hem niet inlaat; hij is geen onpractische droomer, maar man van de daad. Wat echter zijn zieleleven aangaat, zijn verhouding tegenover God, al zijn godsdienstige opvattingen, richt hij zich in zeker opzicht naar den Bijbel, maar hij neemt er uit wat hij naar zijn subjectief gevoel en innerlijk beleven juist acht.

Reeds uit de breede Inleiding van zijn boek blijkt duidelijk en klaar met welk een man wij hier te doen hebben. We doen een paar aanhalingen.

„Onder mijn meest intieme vrienden in de verafgelegen landen zijn Mohammedanen en Hindoes... want niets is tusschen ons verzwegen als wij spraken over de dingen, die ons het naast aan het hart lagen. Alleen een zeer waarachtige, wederkerige liefde kon zulk een algeheele openhartigheid mogelijk maken. Gode zij dank, die ons zulk een liefde rijkelijk geschonken heeft, waardoor alle conventionele scheidingen van ras of godsdienst overwonnen werden." Men lette op het woord conventioneel.

„Ook heeft het mij een nieuwen kijk gegeven op die godsdiensten. Het heeft mij Jezus' woorden in herinnering gebracht, die hij sprak tot de discipelen, zeggende, dat velen zouden komen van het Oosten en van het Westen en aanzitten in het Koninkrijk Gods, terwijl de kinderen des Koninkrijks buitengeworpen zullen worden."

„En door ervaring vond ik een nog wijdere gemeenschap, een geestelijke broederschap, met de heiligen van die hoogere godsdiensten der menscheit, die het geloof in Gods goedheid brandend gehouden hebben in de harten van mannen en vrouwen in verafgelegen landen."

Reeds uit deze aanhalingen blijkt welken kant Andrews uit wil. Waarom zou een heiden of mohammedaan niet evengoed zalig kunnen worden als een christen! Dat de mensch, die niet knielt bij het kruis van Christus verloren zou moeten gaan, wil er bij hem niet in. De christelijke godsdienst is voor hem niet absoluut; ook de grenzen tusschen de kerken worden door hem uitgewischt; anderen voor het christendom te winnen stuit hem als propaganda-maken tegen de borst; de Heilige Schrift heeft voor hem alleen beteekenis in zooverre zij Christus predikt, maar de God van het Oude Testament is hem vreemd en vindt hij wreed, en ook van Paulus moet hij niet veel hebben.

Hij wijkt dus nogal af van de leer, die wij naar de Schrift als waarheid aanvaarden!

Maar, zoo zal men zeggen, de titel van zijn boek wijst toch op een heel bijzondere verhouding tegenover Jezus Christus? En wij erkennen het gaarne, dat het boek aan dezen titel geheel beantwoordt. Er gaat schier geen bladzijde voorbij, of de schrijver heeft het over Christus. Wij kunnen zeggen, dat zijn gedachten, zijn hart, zijn voelen en zijn streven, dat hij zelf geheel van Christus vervuld is.

Dit feit maakt het ons mogelijk, om ook op een andere dan alleen critische wijze zijn boek te beschouwen, ja, het brengt er ons zelfs toe om heel veel er in te waardeeren, en het boek bij hen aan te bevelen, die weten te onderscheiden tusschen waarheid en dwaling.

Nu wil dat ook weer niet zeggen, dat hij in zijn Christusbeschouwing op ons standpunt staat. Dat kan ook niet als hij b.v. een zekeren Ullah „een ouden heiligen muzelman" noemt, in wien hij voelde Christus' tegenwoordigheid!

Voor al in het hoofdstuk: „Christus en de moderne tijd" leeren wij zijn gedachten over Christus kennen. Hij spreekt daar soms over Christus op een wijze, die ons pijn doet. Laat ik enkele aanhalingen geven.

Na den tijd van Jezus' komst op aarde te hebben vergeleken bij den tijd der schepping, toen de Geest broedde op de wateren, schrijft Andrews: „In Galilea nam dit (n.l. de innerlijke omwenteling onder de menschen) onvermijdelijk godsdienstige vormen aan. Jezus, de jonge timmerman uit Nazareth, zag met een genialen blik dien stroom van nieuwe krachten en wierp er zich midden in met de roekelooze heldhaftigheid van de jeugd, pogend de geheele beweging in dienst te stellen van het koninkrijk Gods". „Jezus begroet al die stroomingen met het onbeperkt vertrouwen der jeugd". „Jezus en zijn discipelen, die met de onbezorgdheid der jeugd voorwaarts gaan, hebben zich weten los te wringen uit de windselen van een dood verleden. Zij leefden in de nieuwe eeuw. Jezus verblijdt zich in den geest over Gods machtig werk in de wereld. Hij verwelkomt als Zijn volgelingen, allen, die den nieuwen tijd stormenderhand willen veroveren".

„Want dit eene woord V a d e r, zooals Jezus het uitsprak, is een openbaring, een nieuw verbond. Hij blaast op dit woord, Hij bespeelt het als een groot musicus zijn viool, tot er volmaakte muziek uitkomt. Jezus kan deze muziek voortbrengen als

niemand anders, omdat in Hem woont de waarlijk kinderlijke geest, die het heelal des Vaders bezielt onvervaard en volkomen vertrouwend, eenvoudig, nederig, moedig en eerlijk, als één die weet, dat de wereld schoon moet zijn, omdat het de schepping des Vaders is."

„Hij is de Zoon van den Vader, niet in een engen, abstracten, metaphysischen zin, zonder moreele beteekenis, maar in een diepen geestelijken zin. Eén in geest, één in wil, één in doel, één zelfs in wezen".

„Daarin ligt de tragedie van het kruis, dat het gekomen is tot zulk een gevoelige, jonge menschenziel". „Hij heeft het leven ten volle genoten in al zijn schoonheid en kleur en vorm". „Jezus heeft deze heerlijke eigenschap: Hij vertegenwoordigt voor alle tijden in een klassieken en volmaakten vorm, den godsdienst der jeugd."

Doch genoeg; deze en dergelijke uitspraken doen ons vermoeden, dat Andrews in Christus meer het bezielende voorbeeld ziet, dan den Heiland en Verlosser van verloren zondaren. Toch is zijn liefde voor Christus diep, warm, en hem geheel beheerschend. Christus is voor hem alles. Het woord van Jezus: „Volg Mij", is bij Andrews werkelijkheid geworden; hij volgt Christus. In alles vraagt hij zich af, of Christus het zou goedkeuren. Voor Christus wil hij leven en als het moet ook sterven. In dit opzicht kan Andrews ons tot jaloerschheid wekken.

Ook om andere redenen is dit boek van beteekenis.

De beschrijving van den zielkundigen strijd is belangrijk, boeiend, meermalen zelfs aangrijpend. Wij vinden hier een zelfontleding, welke soms aan het wonderbaarlijke grenst; Andrews is psycholoog.

Bovendien leert hij ons van nabij het Engelsch godsdienstig leven kennen op verschillend gebied. Hij beschrijft ons het enthousiasme der Irvingianen, maar ook den arbeid van de Inwendige Zending der Anglicaansche kerk in Monkwearmouth; in schier streng ascetisme geeft hij zich aan dit werk op zoodanige wijze, dat hij er onder bezwijkt en het op moet geven.

Andrews brengt ons in zijn boek in aanraking met belangrijke personen als Sadhu Sundar Singh, Mahatma Gandhi en den dichter Rabindranath Tagore. De bladzijden, die hij aan deze personen wijdt, zijn zeer interessant.

Natuurlijk zien wij ook, daar Andrews zendeling is, iets van het werk der zending in Engelsch-Indië, van haar methoden, haar moeilijkheden en haar vruchten.

Ook leeren wij door dit boek beter de beweging verstaan, welke Indië in beroering brengt. Er zijn bijzondere dingen op til. Een nieuwe tijd is voor Indië aangebroken, en alleen het christendom kan redding brengen uit den chaos. Maar wij vreezen, dat het syncrètisme van Andrews niet datgene aan Indië geven zal wat het behoeft: houvast aan het onfeilbare woord van God en oprecht geloof in den Christus der Schriften.

Merkwaardig is dit boek ook door zijn hoofdstuk over „Christus en de Rassen"; met heel veel wat hierin staat kunnen wij ons vereenigen.

Treffend is het hoofdstuk „Santiniketan"; zijn omgang met Tagore, zijn arbeid op de Fiji-eilanden, zijn strijd voor de afschaffing van den contract-arbeid enz., het boeit alles ongemeen.

Wanneer wij de balans opmaken, dan moeten wij alzoo eenerzijds zeggen: er is heel veel in dit boek, waarmee wij ons onmogelijk vereenigen kunnen en wat bij ons tegenspraak verwekt; maar anderzijds bevat het voor den mensch, die geleerd heeft wel te onderscheiden, heel veel wat van groote waarde is en ons er toe dringen kan dit boek aan te schaffen en te lezen.

Het is uitgegeven door de Erven J. Bijleveld, Utrecht, op keurige wijze; de vertaling uit het Engelsch is heel goed, en wij vonden weinig drukfouten.

J. D. W.

„De" of „een" kribbe.

Voor vele lezers zal nieuw zijn wat Dr C. Bouma opmerkt in „Geref. Kb. Den Haag" (sprekende over Christus' geboorte, al of niet in een stal):

De gedachte aan een stal is afgeleid uit wat er staat van de krib. „Ze legde Hem neder in de kribbe." Maar... ieder, die een Nieuw Testament van Nestle of Von Soden heeft, kan zien, dat er eigenlijk staat een kribbe. En dat wijst ons naar een andere voorstelling.

De kribbe... dat veronderstelt: de daar staande, de daar zich steeds bevindende kribbe. En dat wijst ons inderdaad naar den stal. Want een vaste plaats voor de kribbe is immers in den stal. Aan die lezing is waarschijnlijk de gedachte van den stal mee te danken.

Maar die lezing is tekstkritisch onjuist. „Ze legde Hem neder in een kribbe." Jozef en Maria hebben, toen er geen andere gelegenheid was om het kind in te leggen, omgezien naar iets, wat dienen kon, en hebben

het kind
was gebaa
„Een" krib
staat.

Dr Bouma

Het is
Schrift van
behoeft te
lijke schrij
Christus is
Zeer van
andere is
voorspeld
dus in de
ook zijn
Een vo
Katwijk
disput m
men uit A
Jes. 8:4:
den buit v
den koning
dat de gel
woonde, z
geschied, v
Arabia; da
woord van
Wijzen. D
Damascus
in de kom

Dr Bouma
de traditie is
grot geboren

Daar ha
waarin de
Waarschij
ten der s
Later heef
kent zijn
En vanda
steeds bij
os en een
Zoo is va
lijk ook b
gevens ste
uit wat hij
grot n a b
wijst een
schijnlijke
onwaarsch
loos.

Da D. J.
J. G. Geelke

In denze
leerden de
Uw Blad,
eenig criti
Prof. Obbi
achte doos
door den e
kelijke ver
satie. En v
over Chris
kerk zal
van Filipp
een onder
belangrijke
des Heeren
ons twintig
leiden moe
ongeloof de
mannen al
vacantie e
geseculari
neemt. Het
leven heeft
heden, die
rijkt, doch

Indien de
zijner toch
geluisterd
(herinnerd
Geelkerken
brochure",
critiek, wa
heeft, dan
bij ons hoo
te herstelle
te bidden
ons een be

Ook Ds E.
in met wat
Afscheiding.

Maar dat
scheidings
aan. Want
ken dus in
merken van
een Geref.
der afsche
die den
lijdt. Ma
van de
keer wor
Is dat nu
kort belijde
Kerk. Maar
ling in zijn
dat niet de
in zijn kerk
kleuren wo

oont de waarlijk
es Vaders beziet
vend, eenvoudig
en die weet, dat
at het de schep-

niet in een engen,
zonder moreele
geestelijken zin,
oel, een zelfs in

l kruis, dat het
jonge menschen-
genoten in al zijn
leus heeft deze
nwoordigt voor
dmaakten vorm,

uitspraken doen
ristus meer het
Heiland en Ver-
ch is zijn liefde
geheel beheer-
les. Het woord
reus werkelijk-
s. In alles vraagt
bedkeuren. Voor
moet ook ster-
ns tot jaloersch-

boek van betee-
ndigen strijd is
lfs aangrijpend
welke soms aan
ews is psycho-

bij het Engelsch
schillend gebied
me der Irvingi-
de Inwendige
in Monkwear-
e geeft hij zich
dat hij er onder

ek in aanraking
u Sundar Singh,
r Rabindranath
deze personen

draws zendeling
ig in Engelsch-
aocilijkheden en

ter de beweging
brengt. Er zijn
we tijd is voor
christendom kan
aar wij vreezen,
niet datgene aan
houvast aan het
recht geloof in

loor zijn hoofd-
; met heel veel
ereenigen.
liniketan"; zijn
op de Fiji-eilan-
g van den con-
ongemeen.
en, dan moeten
heel veel in dit
vereenigen kun-
verwekt; maar
sch, die geleerd
l veel wal van
dringen kan dit

en J. Bijleveld,
ertaling uit het
en weinig druk-
J. D. W.

of „een“ kribbe.
Dr C. Bouma of-
kende over Chris-

geleid uit wat er
der in de kribbe.
ament van Nestle
er eigenlijk staat
een andere voor-

daar staande, de
En dat wijst ons
vaste plaats voor
aan die lezing is
tal mee te danken
juist. „Ze legde
faria hebben, toen
n het kind in te
en kon, en hebben

het kind in een kribbe gelegd, die ergens vandaan
was gehaald.

„Een“ kribbe; — niet meer „lezen“ dan er heusch
staat.

Hoe men de profetie liet „uit“komen.

Dr Bouma merkt in hetzelfde artikel op:

Het is bekend, hoe traditie inzake de feiten der
Schrift vaak zijn ontstaan. O.a. (het eenige, wat hier
behoeft te worden genoemd) uit de zucht der Christe-
lijke schrijvers, om te bewijzen, dat de profetie in
Christus is vervuld.

Zeër vaak hebben ze zoo geredeneerd: het een of
andere is door de profeten van het Oude Testament
voorspeld van den komende Messias — dat moet
dus in de geschiedenis van het N. T. zijn vervuld en
ook zijn aan te wijzen.

Een voorbeeld wil ik geven uit den door Dr Van
Katwijk aangehaalden Justinus. Hij schrijft in zijn
disput met den Jood Trypho, 78, dat de wijzen kwa-
men uit Arabië. Daar spreekt hij over de profetie van
Jes. 8:4: „Men zal den rijkdom van Damascus en
den buit van Samaria dragen voor het aangezicht van
den koning van Assur“. Daaruit beredeneert Justinus,
dat de geboren Christus den duivel, die te Damascus
woonde, zou overwinnen. En dit is volgens Justinus
geschied, want de Wijzen uit het Oosten kwamen uit
Arabië; daartoe behoort ook Damascus(!). Dus is dat
woord van Jes. 8:4 vervuld door de komst van de
Wijzen. De Wijzen moesten uit Arabië komen en
Damascus moest tot Arabië behoren, opdat Jes. 8:4
in de komst der Wijzen zou zijn vervuld!

Dr Bouma vermoedt, dat op soortgelijke manier ook
de traditie is gevormd, volgens welke de Heiland in een
grot geboren zou zijn:

Daar haalt Justinus weer het Oude Testament aan,
waarin de geboorte in een grot zou zijn voorspeld.
Waarschijnlijk bedoelt hij daar Jes. 33:16: „de hoog-
ten der steenrotsen zullen zijn hoog vertrek zijn“.
Later heeft men zelfs gedacht aan Jes. 1:3: „Een os
kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns heeren“.
En vandaar heeft men in oude plaatvoorstellingen
steeds bij het tooneel van de geboorte geteekend een
os en een ezel! Dat is ook traditie!

Zoo is vaak de traditie ontstaan en zoo waarschijn-
lijk ook bij Justinus. Op zelfstandige historische ge-
gevens steunt zijn voorstelling niet. Dit blijkt te meer
uit wat hij zegt, dat de Heere Jezus is geboren in een
grot nabij Bethlehem, terwijl de latere traditie aan-
wijst een grot in Bethlehem. Dat maakt de waar-
schijnlijkheid, dat Justinus historische traditie bezat,
onwaarschijnlijk — en zijn meening tamelijk waarde-
loos.

„Woord en Geest“ en de Schriftcritiek.

Dr D. J. Couvée schrijft in „Herleving“ een tot Dr
J. G. Geelkerken persoonlijk gericht woord:

In denzelfden tijd, dat wij met blijdschap consta-
teerden den teruggang van de Schriftcritiek, werd in
Uw Blad, met blijkbare instemming, althans zonder
eenig critisch woord, overgenomen de meening van
Prof. Obbink, die Jesaja 53 thans het best verstaan
achte door den vrijzinnigen Jood Palache, maar niet
door den evangelist Philippus. Dat is, naast die schrik-
kelijke verwereldlijking van ons leven, ook saeculari-
satie. En wel de meest gevaarlijke. Want vlak tegen-
over Christus' duidelijke belofte, dat de Geest Zijn
kerk zal leiden in de waarheid, heeft dan de kerk,
van Philippus tot Ridderbos, steeds gedwaald. Niet in
een onderdeel. Maar omtrent één der schoonste en
belangrijkste figuren uit de Heilige Schrift: de Knecht
des Heeren! Wanneer de Christus-verwerpende Jood
ons twintig eeuwen na Christus eerst in de waarheid
leiden moet, dan heeft niet Christus' kerk, maar het
ongeloof den Geest. En het doet ons diepe smart, dat
mensen als Gij en Ds van den Brink, dien wij in een
vacantie echt „stichtend“ hoorden spreken, zulk een
gesaeculariseerde theologie zelfs maar in overweging
neemt. Het is de twijfel-leer van Satan, die Adams
leven heeft ten val gebracht. Het is de twijfel-leer van
heden, die veler leven schijnbaar heeft verrijnd, ver-
rijkt, doch metterdaad verwereldlijkt.

Indien de Redactie van „Woord en Geest“ en enkele
zijner toch eigenlijk wel gereformeerde vrienden eens
geluisterd hadden naar Ridderbos' aangrijpend woord,
(herinnerd was aan de door Prof. Ridderbos tot Dr
Geelkerken reeds vóór Assen gerichte „getuigenis-
brochure“, K. S.) en niet naar de stem der Schrift-
critiek, waaraan menigeen zich reeds den dood gehoord
heeft, dan zou niet noodeloos met velen, die feitelijk
bij ons hooren, een broederband verscheurd zijn, dien
te herstellen niet in onze macht ligt, doch waarvoor
te bidden en te werken — maar dan beiden! — het
ons een behoefte en voorrecht zijn zal.

Prof. Haitjema over de Afscheiding.

Ook Ds E. H. Broekstra laat zich in „Leidsche Kb.“
in met wat Prof. Haitjema heeft opgemerkt over de
Afscheiding. We lezen:

Maar dan doen de volgende woorden in onze af-
scheidings- en doleantieooren toch wel heel vreemd
aan. Want zoo luidt dan het verslag verder: „Geden-
ken dus in schuldbesef mee, gedenken en iets laten
merken van de hoop en verwachting, dat er nog weer
een Geref. kerkelijk leven kome, waarbij de mannen
der afscheiding kunnen terugkeeren tot de kerk,
die den naam des Heeren onverkort be-
lijdt. Maar dan moet de fout van 1834,
van de acte van Afscheiding en terug-
keer worden herroepen“. (Ik spatier. Br.).

Is dat nu niet een wonderlijk iets? Eerst dat on-
verkort belijden van den naam des Heeren in de Herv.
Kerk. Maar zou dan Prof. Haitjema zulk een vreemde-
ling in zijn kerkelijk Jeruzalem zijn, dat hij niet weet,
dat niet door ons, maar door zeer vele predikanten
in zijn kerk de droeve toestand der kerk met schril-
le kleuren wordt geteekend? Hoe zij met harde woorden

de donkere toestanden der kerk blootleggen, veel scher-
per dan onzerzijds ooit wordt gedaan? „Onverkort be-
lijden van den naam des Heeren door de Herv. Kerk“?
Dat ligt dan zeker alleen hierin, dat nog nooit offi-
ciële belijdenis is afgeschafte, al doet menig predi-
kant en kerkeraad ook alsof zij niet meer bestaat. Laat
Prof. Haitjema maar eens een onderzoek instellen in
ons land. En nog beter, laat hij eens beginnen zijn
medestanders door woord en daad aan te sporen getrou-
we zijn in het handhaven van de belijdenis. Ik vrees,
dat hij dan al spoedig in de zonde der afscheiding
en der doleantie zal vallen. Want het is onder ons
geen geheim, dat die zonde bestond in het gehoor-
zamen aan den Koning der kerk. En als dat zonde is,
dan willen wij, zonen van dat kloek geslacht, de ver-
antwoordelijkheid daarvoor gaarne overnemen.

Wat moeten de lijnen in het kerkelijk denken toch
scheef getrokken zijn om zoo de daad der afscheiding
en der doleantie te kunnen bezien.

Prof. Haitjema wijst dan verder nog op de fouten,
welke toen zijn begaan. En niemand van ons denkt
er aan te betoogen, dat onze vaders in alles volmaakt
geweest zijn. Maar, ik weet niet hoe het u gaat, maar
als ik zoo iets van die zijde hoor, dan denk ik altijd:
lieve broeder, verbeter dan die fouten, maar begin
daartoe bij het begin, d.i. wees vandaag gehoorzaam
aan den Koning der kerk, naar den regel „blind in
de toekomst, maar ziende in het gebod“. Het is toch
buiten allen twijfel, dat gehoorzaamheid op den voor-
grond moet staan. Ik weet het wel, men verontschul-
digt zich met de woorden: ja, maar, de tijd moet er
eerst rijp voor zijn. Maar denk u eens in, dat dit de
praktijk zou worden voor het gansche leven: ophouden
met ongehoorzaam te zijn, d.i. dus ophouden met
zondigen, als de tijd er rijp voor is, wat zou dat een
wonderlijk Christelijk leven worden! Niemand zou dit
ook maar een oogenblik willen verdedigen. Maar als
het de kerk geldt, dan schijnt dat de steen der wijs-
heid te zijn. Vatte, wie het vatten kan.

Inderdaad, vatte wie het vatten kan.

„Woord en Geest“ over Jezus' strijd met een wetswoord.

In „Woord en Geest“ schreef Ds J. C. Aalders:

Vrijheid, Christelijke vrijheid, de vrijheid des
evangelies. Vraag wat dat beteekent aan Paulus, aan
Augustinus, aan Luther. Hier worden diepten geraakt,
zoo geweldig, dat ze niet met een weinig logisch rede-
neeren benaderd, en nog minder met wat verstande-
lijk argumenteeren ontworpen kunnen worden. Zeker
de vrijheid, die het evangelie brengt is geen willekeur
noch ongebondenheid. Zij staat met gehoorzaamheid
allermint op gespannen voet. Maar het moet een
schromelijke vergissing worden genaamd te meenen,
dat de combinatie wet en evangelie zoo gemakkelijk-
gemoedelijk toegaat, alsof zij zoo maar in elkaars ver-
lengde liggen. Even weinig als de overgang van wet
in evangelie vanzelfsprekend is en geleidelijk, even
gevaarlijk is het de lijn van het evangelie door te
trekken naar de wet. Zoo zeker als het eerste, de
overgang van de wet naar het evangelie, beteekent
een overgang van dood tot leven, uit vloek tot vrijheid
en genade, even dreigend is het gevaar om bij het
doortrekken van de lijn van het evangelie naar de
wet, weer terug te vallen in dienstbaarheid en het
fijne en edele voorrecht des evangelies te verliezen.
Zoo gemakkelijk en gemoedelijk als men het op het
papier kan schrijven, gaat het met de verhouding van
wet en evangelie in de werkelijkheid der levens-
ervaring niet toe. Zoo heerlijk als het evangelie is,
zoo vreeselijk is de wet. En wie met die vreeselijkheid
van de wet te doen heeft gehad, en dan daarna het
evangelie der verlossing, verlossing van den vloek der
wet heeft ervaren, die zal zeker niet zoo maar zonder
meer en glad weg de verbinding met de wet opnieuw
aanvaarden. Daar ligt wat tusschen.

Wat ligt daartusschen? Daar ligt iets tusschen, wat
niet weggenomen kan worden. En ook niet weggenomen
mag worden, tenzij op straffe van verlies des evangelies.
Wie de wet weer aanvaardt na en naast het evangelie,
komt van de genade te vervallen. Men moet met de
wet uiterst voorzichtig wezen, zoowel om die te ver-
werpen als om ze te aanvaarden. En men moet ook
met het evangelie voorzichtig wezen. Het is zoo ge-
makkelijk niet en gaat niet in een tel of zucht om tot
de vrijheid des evangelies te komen. Gelijk men ook,
als men die heeft, o zoo licht geloofsverlies lijdt, en
eer men denkt tot de dienstbaarheid der wet terug-
valt. Daarom moet de christenheid uiterst waakzaam
blijven om de verhouding tusschen wet en evangelie
juist en zuiver te bewaren. Elk der twee in eigen
volle, goddelijke waarde latende. Gewis, de wet is
waardevol, en een diep ingrijpend instrument in de
hand van dien God, die ze ons gezet en gegeven heeft.
Maar nog veel waardevoller is het evangelie, de blijde
boodschap dat God met ons is in Christus. Het wordt
wel eens zoo voorgesteld alsof het evangelie de remedie
is, die ons weer inschakelt in het leven naar de wet.
Maar — en nu beroep ik mij niet op Luther, maar
met opzet op Calvijn — dan vergeet men, dat het
diepste wat de Hervormer uit Genève ons ingeprent
heeft, en dus gereformeerd is, het leven is: uit
Gods barmhartigheid. Uit Gods barmhartigheid en niet
naar Gods gerechtigheid. Uit het evangelie en niet naar
de wet. Daarom is evangelische gebondenheid niet,
en kan zij ook nooit weer worden, een gebondenheid
aan de wet. Maar ze is geloofsgehoorzaamheid, ge-
bondenheid aan den God des welbehagens. Om het
eens voor de duidelijkheid te zeggen met de krasheid
van Kohlbrugge: evangelische gehoorzaamheid kan
ons wel eens nopen tot overtreding der wet. Wie het
vatten kan, vatte het! De wet zegt: Eer uw vader
en uwe moeder... maar het evangelie eischt bij monde
van Jezus: „Indien iemand tot mij komt en niet haat
zijn vader en moeder“... (Luk. XIV:26). Het evangelie
weersprekt de wet. Het breekt de wet. Overwint haar
en maakt ons tot overwinnaars van het kwade. Wij
komen niet weer opnieuw onder de wet, maar de wet

komt onder ons en wij koninklijk er boven. Zóó, dat
niet langer de wet over ons beschikt, maar wij over
de wet.

Dat is onze vrijheid in Christus.

Tot zoover Ds Aalders.

Men weet, dat de gereformeerde theologie steeds er
op wees, dat het woord „wet“ niet altijd hetzelfde be-
teekent (soms beteekent het de uitdrukking van Gods
geopenbaarden wil, zoover die met zijn eischen tot ons
komt, en ons ontdekt, en zoo ontvankelijk maakt voor
het evangelie, dat God reeds geweld heeft, en in den
zin had, toen Hij de wet gaf, soms ook het Oude Testa-
ment, zoover het een juk oplei, dat thans in het
Nieuwe Testament, na beëindiging van den schaduw-
dienst door vrijheid is vervangen). Ze wijst er ook op,
dat men dus die verschillende beteekenissen van het
woord „wet“ uit elkaar moet houden, om niet wet en
evangelie op ongeoorloofde wijze tegenover elkaar te
stellen, en tegen elkaar uit te spelen.

Ds Aalders' meening is dan ook in strijd met die der
gereformeerde theologie. Hij is in de onlogische, exege-
tisch onaanvaardbare redeneeringen van Karl Barth
verstrikt.

Het blijkt zelfs den redacteur van het Kerkelijk Leven
in „Woord en Geest“ te bar. Deze althans schrijft onder
Ds Aalders' betoog het volgende:

Als naar gewoonte, uit eerbied voor de Christelijke
vrijheid ook in onze pers, bestaat er niet het minste
bezwaar bovenstaand stuk hier te plaatsen. Met allen
nadruk moeten we echter verklaren met den in-
houd allermint in te stemmen. En we mogen twee
opmerkingen niet achterwege laten.

De eerste betreft het citaat uit Luk. 14:26. Hoe is
het mogelijk in dit woord van Jezus strijd, neen sterker
nog een tegenstelling te zien met het vijfde wetswoord!
Alleen een letterlijke, en niet de geestelijke en de eenig
juiste opvatting van deze uitspraak des Heeren kan
tot zulk een onware bewering leiden. Men zou op die
manier kunnen vervallen tot de ondenkbare leer, dat
Jezus of dat het Evangelie den haat predikt, zelfs
waar God natuurlijke liefde geeft en vraagt. Prof. Dr.
J. de Zwaan maakt deze juiste opmerking: „Jezus
spreekt hier woorden, die de oppervlakkige afschrik-
ken, maar den nadenkenden geest en het toegewijde
hart trekken. In het licht der eeuwige werkelijkheid
zijn toch alle aardse dingen klein“. De achtergrond
van Jezus' woord is een andere dan die, welke men,
afgaande op den klank der woorden, er in hoort. Niet
de tegenstelling van het liefhebben en het haten van
vader en moeder, maar die, in overeenstemming met
de hoofdsom der wet, door Christus gegeven, tusschen
het liefhebben van God en van den naaste. God lief-
hebben boven alles en allen. Gode meer gehoorzamen
dan den menschen.

De tweede opmerking gaat over het beroep op Cal-
vijn; het diepste wat hij ons zou hebben ingeprent,
zoo zijn: het leven is uit Gods barmhartigheid. Doch
dit is op z'n best de halve waarheid. De grond-
gedachte van Calvijn's leer is: de souverainiteit Gods.
En daarom is deze Hervormer juist de onverdroten
prediker der majesteit van Gods gerechtigheid. Voor-
zeker de bron van het leven des geloofs is niets
anders dan de barmhartigheid des Heeren, maar de
regel, de norm voor het leven des geloofs is de
gerechtigheid Gods, geopenbaard in Zijn wet naar
haar geestelijken inhoud (Catech. Z. 34—44). Dus: „uit
Gods barmhartigheid en — het woordje „niet“ moet
worden geschrapt — naar Gods gerechtigheid“ d.i. een
leven van niets anders dan liefde; want liefde is de
vervulling der wet.

Hoe het mogelijk is, vraagt de redacteur?

Wij weten het wel, vreezen we.

Het is mogelijk door het coquetteeren met Barth's
gedachten.

Daaraan heeft ook deze redacteur meegedaan, zonder
op de herhaalde waarschuwing daartegen acht te geven.

Dat komt ervan, als men het verzet tegen Barth aan
farizeeuwsche zelfoverschatting wijt.

K. S.

BOEKBESPREKING

Dr J. C. Rullmann, Een Man van Singuliere
gaven, Ds W. H. Gispen in zijn leven en wer-
ken geschetst.
N.V. W. D. Meinema, Delft, 1933.

Een bespreking van dit boek is in ons blad niet noodig.
Want onze lezers kennen den volledigen inhoud, die in
de rubriek „Uit de Historie“ in zijn geheel is geplaatst;
artikelsgewijze. Maar wel dient de aandacht gevestigd
te worden op de toegevoegde illustraties, vele portretten
van Ds Gispen en zijn vrienden, van familiegroepen, ook
facsimile's en foto's van kerken en pastorieën, die her-
inneringen aan het leven en werken van Ds Gispen
bewaren. Op keurig papier gedrukt en op origineele
wijze in den tekst verwerkt, verhoogen ze de waarde van
het geheel. De lezers, die van de achterevolgende arti-
kel hebben genoten, zullen deze gebundelde uitgave,
die een royaal boek geworden is, zeker waardeeren. En
voor degenen, die den inhoud niet kennen uit ons blad,
opent het boek een wijd uitzicht over het leven van
een singuliere man, die een krachtige getuige is geweest
voor de eere van Christus.

C. T.